

2024 року. Справа № 161/13994/22. Провадження № 1-кп/161/254/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120302624>

2. Європол створив робочу OSINT-групу, щоб допомогти Україні розслідувати воєнні злочини Росії. URL: https://lb.ua/society/2023/11/23/585640_jevropol_stvoriv_robochu_osintgrupu.html

3. Українські слідчі та прокурори покращили свої навички розвідки з відкритих джерел (OSINT). URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/ukrainian-investigators-and-prosecutors-strengthened-their-osint-skills>

4. Рішення Європейського суду з прав людини від 02.09.2010 «Узун проти Німеччини» 35623/05 (Uzun v. Germany) URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-118091%22%5D%7D>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФІКСАЦІЇ ФАКТИЧНИХ ДАНИХ ПРО ФАКТИ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Донець А. І.,
аспірант докторантури та аспірантури
Одеського державного університету внутрішніх справ

Булавицька Д. Ф.,
курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності Одеського державного
університету внутрішніх справ

Колабораціонізм — це протиправне явище, яке полягає в умисній співпраці з окупантами, зокрема з військовою владою на території, яку вони контролюють [1, с. 6]. Після повномасштабного вторгнення російських військ на територію України до Кримінального кодексу України були внесені зміни відповідно до положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кримінальної відповідальності за коопераційну діяльність». Зокрема, посилюється відповідальність за злочини, що створюють загрозу основам національної безпеки України в умовах воєнного стану, та встановлюється кримінальна відповідальність за спільну діяльність [2, с. 13].

Відповідно до чинного законодавства колабораційною діяльністю вважаються дії громадян України, які публічно заперечують збройну агресію проти України, встановлення та схвалення тимчасової окупації частини території України або громадян України, які публічно закликають підтримати рішення та/або дії держави-агресора та невизнання поширення державного суверенітету України на тимчасово окуповані території України [4, с. 42; 5, с. 183]. При цьому, публічним вважається поширення закликів чи висловлювань проти невизначених осіб, особливо в мережі Інтернет чи за допомогою засобів масової інформації [3, с. 29].

Безперечно, для досудового розслідування суттєве значення має точне визначення способу здійснення злочинної діяльності, а спосіб здійснення злочинної діяльності взаємопов'язаний з певними просторово-часовими умовами [6; 7, с. 245]. Крім того, визначення часу вчинення злочину є важливим для моменту передачі даних, надання противнику відповідних натяків про порушення політики національної безпеки, прямої передачі координат, періоду протиправної діяльності та час, що минув з моменту вчинення діяння. Крім цього, колабораційною діяльністю вважаються пропаганда громадянами України у закладах освіти незалежно від їх типу та форми власності з метою сприяння збройній агресії проти України, встановлення та затвердження тимчасової окупації частини території України, ухилення від відповідальності держави-агресора.

Перед наданням доказів злочину необхідна низка слідчих дій, для проведення яких українські слідчі використовують такі методи:

- 1) фіксувати та систематизувати наявні факти (дії, діяльність) підозрюваних у засобах масової інформації (у тому числі в Інтернет-ресурсах, на місцевих телеканалах тощо);
- 2) аудіо-, фото- та відео свідчення очевидців (постраждалих) місцевих жителів окупованих територій;
- 3) аналізувати повідомлення ЗМІ терористичних країн про ситуацію на окупованих територіях;
- 4) оригінали/копії адміністративних документів, письмові заяви, відомості про зарплату тощо місцевого «вождя», який оселився в країні. Проте у зв'язку з окупацією частини нашої території російськими військами деякі слідчі дії проводити неможливо [6].

У випадку злочинів, пов'язаних з колабораційною діяльністю в російсько-українській війні, прокурор повинен діяти швидко та ефективно, використовуючи всі необхідні засоби для збору доказів та дослідження обставин справи. Важливо також забезпечити захист прав і законних інтересів потерпілих, особливо в умовах війни та у процесі деокупації територій.

Отже, одним з вагомих аспектів боротьби в російсько-українській війні є викриття колаборантів. Доказування злочинів, пов'язаних з колабораційною діяльністю нині ускладнюється низкою факторів, серед яких: перебування колаборантів на непідконтрольній території України; відсутність можливості для українських слідчих здійснити необхідні слідчі дії; недостатність доказової бази та ін.

Злочини, пов'язані з колабораційною діяльністю, зазвичай вчиняються на території, яка перебуває під окупацією. Це ускладнює процес збору доказів і може призвести до того, що певна частина доказів не може бути отримана або вважається недостатньою для встановлення факту вчинення злочину. Ускладнює збір доказів і те, що колаборанти зазвичай діють з використанням закритих каналів зв'язку та забезпечують собі максимальний рівень безпеки. Нарешті, колабораційні дії можуть включати не тільки безпосередню співпрацю з окупантами, але й інші форми діяльності, наприклад, надання

фінансової або інформаційної підтримки. Це ускладнює процес збору доказів та вимагає глибокого розуміння ситуації та контексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Албул С.В. Окремі аспекти документування працівниками кримінальної поліції воєнних злочинів на деокупованих територіях України. *Процесуальні та криміналістичні аспекти розслідування воєнних злочинів: матеріали круглого столу* (Одеса, 21.02.2024 р., ОДУВС). Одеса: ОДУВС, 2024. С. 6–11.

2. Вайда Т.С. Колабораційна діяльність в умовах війни: поняття, документування та кримінальна відповідальність за протиправні дії/діяльність. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*. Одеса, 2022. №3. С. 13-17.

3. Гловюк І.В. Питання доказування за ст. 111-1 КК України: аналіз вироків. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму*. Одеса, 2022. № 2. С. 28-33.

4. Єгоров С.О. Деякі правові аспекти відповідальності за колабораційну діяльність. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Одеса, 21 липня 2022 р.). Одеса: ОДУВС, 2022. С. 41–44.

5. Поляков Є.В. Деякі питання кримінологічної характеристики колабораційної діяльності. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Одеса, 21 липня 2023 р.). Одеса: Вид-во «Юридика», 2023. С. 181–186.

6. Проблеми доказування злочинів про колабораційну діяльність: аналіз прокурора Офісу Генерального прокурора. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/problemydokazuvannia-zlochyniv-prokolaboratsiynu-diialnist-analiz-prokurora-ofisu-heneralnohoprokurora/>

7. Щурат Т.Г. Поняття «колабораціонізму» в сучасному законодавстві України. *Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації, документування та розслідування колабораціонізму: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Одеса, 21 липня 2023 р.). Одеса: Юридика, 2023. С. 244–247.